

MATKAKERTOMUS ICOM 2013

Ciudade des Artes, Rio de Janeiro, Brazil

Tiina Metso, Polyteekkarimuseo – Polytekarmuséet, Otaniemi, Suomi

ICOM:in konferenssi 10.-17.8.2013 Rio de Janeirossa, Brasiliassa.

Kongressipaikkana toimi upouusi keskus Ciudade des Artes, monimuotoinen betonikolossi keskellä ei- mitään ja kaukana kaikesta. ICOM oli paikan ensimmäinen tapahtuma ja käynnistysvaikeuksia koettiin varsinkin ensimmäisinä päivinä, jolloin tuhansien ihmisten välipala- ja kahvituspisteet tukkeutuivat täysin.

ICOM-tapahtumissa ohjelmaa on sekä pääjärjestön tasolla että kansainvälisissä temaattisissa komiteoissa, maanosien yhteistoimintatasolla sekä järjestävän maan paikallistasolla. Kaiken tämän hallinta voi onnistua – kuten Koreassa 2005 – tai muuttua tiedonpuutteesta johtuvaksi kaaokseksi, kuten Brasiliassa.

Yksinkertaisia tiedotusratkaisuja, kuten julisteita, sähköisiä tauluja tai edes valokopioita seinillä, ei osattu käyttää ja osallistujat päätyivät hortoilemaan ympäri massiivista kompleksia pienimmänkin muutoksen ilmaantuessa.

Kun oikea paikka löytyi, olivat esitykset yleensä hyvinkin antoisia ja opettavaisia.

UMAC – University Museums and Collections – johon Polyteekkarimuseo kuuluu, on vasta 11-vuotias kansainvälinen komitea joka vieläkin hakee muotoaan ja jonka jäsenet ovat keskenään varsin erilaisia. Onneksi ICOMista löytyy useita muitakin kiinnostavia vaihtoehtoja, kuten ComCol eli kokoelmiin keskittyvä ryhmä, tai ICOMOM, sotamuseoiden ryhmä, jossa juuri kokoelmien sekalaisuus ja temaattisuuden runsaus on lähellä Polyteekkarimuseota.

Yhteisen ohjelman mielenkiintoisin ja ajatuksia herättävin esitys käsitteli kokoelmien juridisia ja tekijänoikeudellisia haasteita tai jopa ongelmia. Oli avartavaa perehtyä museoiden ja kokoelmien tilanteeseen juristien näkökulmasta ja kuulla tavoista ratkaista riitatilanteita, joihin yhdenkään museon ei soisi ajautuvan

World Intellectual Property Organization (WIPO) erillissessio kokoelmien juridiikasta ja tekijänoikeuksista sekä kiistojen ratkaisusta

Paolo Lanteri

'Resolving art and cultural heritage disputes thru ICOM-WIPO mediation'

WIPO:n 185 maasta koostuva jäsenistö noudattaa YK:n periaatteita neutraaliudesta. Järjestö tarjoaa neuvontaa, välitysapua ja neuvottelutukea sekä tarvittaessa myös prosessia, josta asiantuntijaelin päättää kiistan omalla ratkaisullaan.

Jean-Jacques Noyeux

'Resolving cultural property disputes: update on copyright for museums'

ICOMin etiikkakoodeksin mukaisen varovaisuus-periaatteen vertailu hyvässä uskossa toimintaan. Erilaiset oikeusasteet ja –tyypit vaihtelevat maittain, riidat usein kansainvälisiä. Silti kansainvälisiä tietokantoja (poliisi, järjestöt, valtiot) ei ole tai niiden kattavuus ei riitä. Suurimpana ongelmana epämääräiset hankinnat, joissa ei vaadita riittävää taustoitusta esineen vaiheista (covenant).

Museoiden tekijänoikeudet ja 'intellectual property'. Esimerkkinä amerikkalainen projekti, jossa digitoidaan lerpuilta/Betamax-nauhoilta vanhaa museon aineistoa kaikille saatavaksi. Ongelmia ovat muun muassa tuntemattomat taiteilijat ja muualta lainattu materiaali teoksissa. Oma ongelmansa ovat orvot työt (usein AV), joista puuttuvat hankintatiedot, tai joiden tekijä on tuntematon tai tavoittamattomissa luvan saantia varten. Tallettamisessa ja säilyttämisessä on löydettävä keinot jotka eivät ole ristiriidassa lakien kanssa.

Paikalliset museot ja historialliset nähtävyydet

Rio de Janeiron museot edustavat pääosin perinteistä museokäsitystä sekä rakennuksiltaan, tyyliään että näyttelyiltään. Innovatiivisuutta edustavat luonnollisesti uusimmat taidemuseot sekä viime aikoina syntyneet keskenään hyvin erilaiset 'slummimuseot', joihin suhtautuminen museopiireissä on vähintäänkin pirstaloitunutta.

Riossa ja muillakin rannikkoalueilla itse ranta on osa säilytettävää ympäristöä, onhan se juuri leimaa antavin piirre kaupungissa. Rannan puolustusrakenteet, linnoitukset ja kalastussatamat on säilytetty ainakin osittain, mutta tietoa niistä on haettava kirjallisuudesta – paikan päällä on hyvin vähän tietoa. Sama tiedon puute vaivaa myös useita muistomerkkejä ja rakennuksia sekä rannalla että historiallisessa keskustassa. Lukuisien kirkkojen osalta tiedon saanti paikan päällä on helpompaa.

Kaupungin eittämättä tärkeimmät nähtävyydet, kuten Sokeritoppavuori ja Kristus vapahtaja-patsas, on hoidettu paremmin. Molempien alueella on runsaasti erilaisia kylttejä ja tauluja kertomassa paikan historiasta ja nykytilasta. Kohteiden massaturismiluonteen vuoksi tieto on varsin pinnallista.

Parasta antia Polyteekkarimuseolle

Laajan konferenssin ansiosta avautuu mahdollisuus tutustua eri ryhmien työskentelyyn, ja osallistua omaa ryhmää laajemmin esityksiin ja jopa retkiin. Kollegoilta sai kuulla myös mahdollisuuksista osallistua useamman ryhmän toimintaan samanaikaisesti, toimintatapa joka palvelisi aineistoltaan hyvinkin kirjavaa museokokoelmaamme.

Uusien kontaktien kautta syntyi Polyteekkarimuseolle lisää erikoistunutta verkostoa, joiden kautta voi hankkia neuvoja ja tietoa kokoelmien erikoisimpien osien taustoista ja ylläpidosta (vanhat tekstiilit, rahat ja mitalit jne.).